УДК 378+418.020.92+420+302.2

Попова О. В.*

ПРОБЛЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДЕКОДУВАТИ ІНТОНАЦІЮ ГЕНДЕРНО-МАРКОВАНОГО АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ

У статті розглянуто проблему оцінювання якості підготовки майбутніх перекладачів до декодування інтонації гендерно-маркованого англійського мовлення; виявлено об'єкти навчання та встановлено критерії оцінювання рівня сформованості навичок студентів адекватно розпізнавати на слух семантику інтонаційного оформлення жіночого і чоловічого англомовного діалогічного дискурсу.

Ключові слова: *гендерно-марковане англійське мовлення, критерії оцінювання, навички, гучність, акцентуація, темп, мелодичний діапазон, термінальні тони.*

Сучасні умови економіко-політичних відносин України й Європи сприяли підвищенню попиту на перекладачів, отже, цей факт зумовив перегляд й удосконалення вимог щодо професійної підготовки фахівців у галузі перекладу. Відтак, на перший план висувається необхідність підбору навчального матеріалу, встановлення критеріїв оцінювання якості навчання майбутніх перекладачів та виявлення рівнів сформованості їхньої комунікативної компетенції.

Наразі усний переклад є складовою та запорукою успішності ділового спілкування із зарубіжними партнерами, хоча ще 5-10 років тому письмовий переклад «витісняв» тлумачення. Відомо, що одним з найважливіших чинників, який впливає на ефективність комунікації, є інтонація, саме тому крім адекватного перекладу лексико-граматичного й синтаксичного оформлення комунікації розуміння і коректного використання семантики інтонаційного оформлення дискурсу перекладач забезпечує запобігання непорозумінь та навіть конфліктів під час здійснення його професійних обов'язків. Як виявив аналіз компонентів професійної компетенції перекладача-тлумача, сформованість навичок розуміння на слух імпліцитного значення семантики інтонаційного оформлення мовлення жінок і чоловіків, особливо під час здійснення синхронного й послідовного перекладів, є необхідною складовою професійної компетенції фахівця цієї галузі.

Оскільки гендерна тематика не висвітлена в методиці навчання майбутніх перекладачів аудіювання (у нашому випадку – навчання декодування семантики інтонаційного оформлення жіночого і чоловічого англійського мовлення), проблемою стає уявлення про якість такого навчання та засоби її «вимірювання». Приєднання України до Болонського процесу зумовило адаптацію вітчизняних критеріїв оцінювання якості навчання до світових стандартів. Актуальність цього дослідження полягає у розгляді: 1) компонентів навчання майбутніх перекладачів декодування семантики інтонації гендерно-маркованого англійського мовлення (далі – ГМАМ), та 2) засобів їх оцінювання з метою виявлення рівня професійно-комунікативної підготовки фахівця, оскільки зазначені аспекти не відображені в сучасній методичній літературі.

Метою дослідження стало встановлення кількісно-вербальної характеристики рівнів володіння майбутніми перекладачами навичками адекватного розпізнання на слух семантики інтонаційного оформлення англомовного діалогічного гендерно-маркованого дискурсу.

Досягнення поставленої мети передбачало розв'язання таких **завдань**:

1. Встановити об'єкти досліджуваних знань, умінь та навичок на різних етапах навчання;
2. Схарактеризувати рівні сформованості навичок майбутніх перекладачів декодувати інтонацію жіночого і чоловічого англомовного діалогічного дискурсу.

* © *Попова О. В., 2012*

У практиці освіти останніх років найчастіше якість навчання характеризується *рівнями засвоєння* навчальної інформації:
- узнавання (знайомство);
- репродуктивного відтворення;
- переносу вмінь та навичок і творчості та здібністю тих, хто навчається, виконувати певні вимоги, які ставлять перед ними у вигляді освітніх стандартів, тобто з урахуванням цілей та завдань вивчення того чи того предмета [2].

Існує різноманітність термінологічного визначення об'єктів оцінювання, запропонованих методів оцінювання (В. Аванесов [1], Б. Блум [5], В. Яковлєв [4] і т. і.), однак усі автори акцентують увагу на важливості наявності єдиного інструмента, за допомогою якого можна об'єктивно оцінювати результати, динаміку й ефективність навчання.

У межах перевірки ефективності методики навчання майбутніх перекладачів декодування інтонації гендерно-маркованого англійського мовлення об'єктами оцінювання знань, умінь та навичок на різних етапах підготовки фахівців пропонуємо обрати такі аспекти:
- декларативні знання студентів про інтонаційне оформлення ГМАМ;
- мовленнєві навички та вміння адекватного декодування інтонації ГМАМ;
- мовленнєві навички й уміння їхнього коректного застосування в усному мовленні.

Дослідження процесу формування навичок декодування інтонації ГМАМ у студентів доцільно здійснювати за допомогою спеціально розроблених вправ, що сприяють перевірці здатності майбутніх перекладачів розуміти зміст діалогів, визначати стиль комунікації, соціальний статус комунікантів, адекватно декодувати інтонаційне оформлення одностатевих та двостатевих діалогів залежно від соціального статусу співрозмовників, їхнього емоційного стану та лексико-граматичних засобів. Саме тому оцінювання результатів усних замірів рівнів сформованості досліджуваних умінь і навичок варто реалізовувати за такими *критеріями*:
1) коректність розуміння змісту діалогів;
2) коректність визначення стилю спілкування;
3) коректність визначення соціального статусу комунікантів;
4) коректність адекватність декодування інтонаційного оформлення одностатевих та двостатевих діалогів: *а)* гучність; *б)* акцентуацію; *в)* темп; *г)* мелодичний діапазон; *д)* термінальні тони залежно від соціального статусу комуні кантів, їхнього емоційного стану, лексико-граматичних засобів;
5) коректність вибору студентами лексико-граматичних та фонетичних засобів при перекладі англомовних одностатевих і двостатевих діалогів;
6) коректність вибору студентами лексико-граматичних та фонетичних засобів у самостійних іншомовних висловлюваннях.

Виявлення рівня сформованості досліджуваних навичок передбачає кількісно-вербальну інтерпретацію відповідей студента. Насамперед, необхідно здійснити розподіл балів для оцінювання вищезазначених аспектів навчання. Згідно зі шкалою ЄКТС, де високому рівню відповідає рейтинг 90-100%, достатньому – 70-89%, задовільному – 50-69% і незадовільному – менше ніж 49%, ¼ (25) балів відведено на оцінку декларативних знань майбутніх перекладачів, а, відповідно, ¾ (75) – на оцінку їхніх мовленнєвих навичок та вмінь використання набутих знань на практиці (див. *таблицю 1*).

Опишемо результати відповідей студентів (залежно від етапу навчання) щодо вербальної характеристики параметрів опитування в градуальній послідовності. Наприклад: під час визначення рівня сформованості навичок ***розуміння змісту діалогів*** схарактеризуємо **високий** рівень як «*зміст діалогів передано повністю і правильно*», **достатній** – «*зміст діалогів передано повністю*», **задовільний** – «*розуміння загального змісту тексту*», **незадовільний** «*розуміння деяких частин діалогу*».

Коректність визначення ***стилю спілкування***: **високий** рівень – «*правильне визначення стилю спілкування*», **достатній** – «*приблизне визначення стилю спілкування*», **задовільний** – «*визначення стилю спілкування неправильно*», **незадовільний** «*стиль спілкування не визначено*».

Таблиця 1

Шкала оцінювання навичок майбутніх перекладачів адекватно декодувати інтонацію гендерно-маркованого англійського мовлення

№ п/п	Показники рівнів Параметри усного опитування		Рівні			
			Високий	Достатній	Задовільний (середній)	Низький
			Бали	Бали	Бали	Бали
	1		2	3	4	5
1	адекватність декодування ***інтонаційного оформлення*** гендерно-маркованого англійського мовлення	залежно від соціального статусу комунікантів	14-15	11-13	8-10	0-7
		залежно від лексико-граматичних засобів	14-15	11-13	8-10	0-7
		залежно від емоційного стану комунікантів	14-15	11-13	8-10	0-7
2	професійно спрямовані усні вправи	вибір лексико-граматичних та фонетичних засобів при перекладі іншо-мовних діалогів	14-15	11-13	8-10	0-7
		вибір лексико-граматичних та фонетичних засобів у самостійних іншомовних висловлюваннях	13-15	10-13	7-10	0-7
	Усього балів:		69-75	54-65	39-50	0-35

Коректність визначення ***соціального статусу комунікантів***: **високий** рівень – «*правильне визначення соціального статусу*», **достатній** – «*приблизне визначення соціального статусу*», **задовільний** – «*визначення соціального статусу комунікантів неправильно*», **незадовільний** «*соціальний статус комунікантів не визначено*».

Більші труднощі викликає оцінювання адекватності декодування інтонаційного оформлення одностатевих та двостатевих діалогів. У процесі виконання практичного завдання студентами аналізувалася адекватність / неадекватність декодування семантики інтонації гендерно-маркованого англійського мовлення, тому їм було запропоновано прослухати одностатеві й двостатеві діалоги, затранскрибувати та заінтонувати відрізки англомовних одностатевих і двостатевих діалогів щодо досліджуваних аспектів та охарактеризувати:

1) на рівні мелодичного оформлення «жіночих» і «чоловічих» мовленнєвих відрізків в ОСД та ДСД:

- тип шкал у синтагмах і висловах за типом зміни рівня мелодики (низхідним, висхідним, рівним) та рухом мелодійної кривої (ступінчата, слайдингова, скандентна та рівна);
- рух тону в ядерних складах висловів (низхідний, висхідний, рівний, висхідно-низхідний, низхідно-висхідний), інтервал зміни руху тону переважно в наголошених складах синтагм і фраз (широкий, середній (нормальний), вузький);
- висотно-тональний рівень початку й завершення синтагми / фрази – діапазон (дуже високий, високий, середній підвищений, середній знижений, низький або дуже низький);

2) на рівні гучності реалізації «жіночого» й «чоловічого» мовленнєвого відрізку з урахуванням факторів впливу:

- гучність реалізації початку, середини та кінця фраз у рамках одностатевих і двостатевих діалогів (дуже тихо, тихо, середня гучність, голосно або дуже голосно);
- гучність реалізації ядерних складів;
- гучність реалізації синтагматичних центрів фраз при зіставленні з логічно й емфатично акцентованими складами;

3) на рівні темпоральних характеристик мовлення жінок і чоловіків:

- характер темпу в «жіночому» й «чоловічому» мовленнєвих відрізках та його зміни в синтагмах, фразах (дуже повільний, повільний, уповільнений, середній (нормальний), прискорений, швидкий, дуже швидкий) з визначенням чинників впливу на вибір / зміну темпу;
- тип пауз (синтагматичні, емфатичні, хезитаційні; вокалізовані / невокалізовані) та тривалість пауз (дуже короткі, середні, (дуже) довгі);

4) на рівні акцентно-ритмічної організації «жіночих» і «чоловічих» мовленнєвих відрізків:

- виділити слова, що відзначені емфатичним та логічним наголосом;
- охарактеризувати особливості змін в акцентно-ритмічній структурі жіночих і чоловічих фраз залежно від їхньої емоційно-модальної конотації.

Отож, розпізнання на слух семантики інтонаційного оформлення гендерно-маркованого англійського мовлення сприяє вибору адекватних лексико-граматичних та фонетичних засобів при перекладі іншомовних діалогів різноманітного дискурсного напряму й під час презентації, оповідання, опису, міркування, дискусії, демонстрації діалогів.

Нерозуміння семантики інтонації спричиняє наявність численних помилок в обраних лінгвістичних засобах при перекладі англомовних одностатевих та двостатевих діалогів, неадекватне фонетичне оформлення мовлення, а також у самостійних відповідях студентів.

Відтак, чітко зазначені критерії оцінювання якості підготовки студентів до певної мовленнєвої діяльності полегшують виявлення відповідного рівня оволодіння навичками і типових помилок студентів, що дає можливість прогнозувати такі недоліки й запобігати їх повторному виникненню, розробити спеціальні професійно спрямовані вправи та переглянути об'єкти навчання.

Список використаних джерел

1. Аванесов В. Знания как предмет педагогического измерения / В. Аванесов // Педагогические измерения. – 2005. – №3. С. 15–21.
2. Карпова Э. Э. Проблема качества обучения и его мониторинга / Э. Э. Карпова // Наука і освіта [науково-практичний журнал Південного наукового Центру НАПН Украни]. –– № 7/LXXXXV. – Одеса, 2010. – С. 4–7.
3. Лернер И. Я. Показатели ситеме учебно-познавательных заданий / И. Я. Лернер // Новые исследования. Вып. 2 (67). – М. : Педагогика, 1990. – 20 с.
4. Яковлев Е. Я. Внутривузовское управление качеством образования / Е. Я. Яковлев. – Челябинск : ЧДГУ, 2002. – 390 с.
5. Bloom B. S. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. N – Y., McGraw-Hill, 1971. – 923 pp.

This article deals with the problem of the would-be translators training quality to decode the intonation of the gender-marked English speech; the objects of training are defined; the efficiency criteria charactersing the levels of the would-be translators' skills to hear and identify in an adequate way the intonation semantics of the female and male English-speaking dialogical discourse are specified.

Key words: *gender-marked English speech, efficiency criteria, skills, loudness, accentuation, tempo, pitch span, terminal tones.*